

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

10-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 10 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Jahongirov Burxon</i> O'ZBEKISTON VA BUYUK BRITANIYA MUNOSABATLARI	13-18
<i>Kenjayev Sardor Nurmurod o'g'li</i> AMIR TEMUR DAVRIDA MINTAQADA KATOLIK CHERKOVI FAOLIYATI	19-23
<i>Atamuratova Dilafruz Rashidovna</i> XORAZM TARIXINI O'RGANISHDA "TARJIMON" GAZETASINING AHAMIYATI	24-28
<i>Karimbayeva Salomatxon, Isxakov Bexzod Barkamalovich</i> FARG'ONA VODIYSI O'ZBEKLARI MODDIY MADANIYATIGA DOIR QARASHLAR TAHLILI	29-34
<i>Лукашова Наталья Михайловна</i> ИСТОРИЯ ТАШКЕНТА 30-Х ГОДОВ XVIII - ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XIX ВЕКА, ПРЕДСТАВЛЕННАЯ В РУССКИХ ИСТОЧНИКАХ	35-40
<i>Asadova Ra'no Baymanovna</i> 1991–2025-YILLARDA O'ZBEKISTON-HINDISTON DIPLOMATIK VA TA'LIMIY HAMKORLIGINING RIVOJLANISHI: TARIXIY ASOSLAR VA ZAMONAVIY ISTIQBOLLAR	41-44
<i>Turdimuratov Yangiboy Allamuratovich</i> ETNOIQTISODIYOT XO'JALIK FAOLIYATI SEGMENTI SIFATIDA, UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI, FUNKSIYALARI VA SHAKLLARI	45-52
<i>Tursunov Farrux G'ulomovich</i> QASHQADARYO VOHASI TOJIKLARINING HUNARMANDCHILIK TAOMILLARIDAGI O'ZGARISHLAR	53-58
<i>Mullajanova Xosiyat Yazdankulovna</i> XIX ASR OXIRIDA RUS GEOGRAFIK JAMIYATNING ILMIY TADQIQOTLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI	59-63
<i>Муминов Азизбек</i> ИСТОРИЯ ЖИЗНИ И НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РАФАЭЛЯ ПАМПЕЛЛИ, ПРИЕХАВШЕГО В ТУРКЕСТАН В НАЧАЛЕ XX ВЕКА	64-69
<i>Suyarov Maxmudjon Sobirjon o'g'li</i> YUNON-BAQTRIYA TANGALARIDA AYOLLAR OBRAZI – DINIY-SIYOSIY RAMZ SIFATIDA	70-74
<i>Tuyev Fazliddin Erkinovich</i> BUXORO, NAVOIY VA SAMARQAND VILOYATLARIDAGI MUZEYLARINING XORIJIY ALOQALARI	75-80
<i>Mamatqulov Bekzod Sherozovich, Shonazarov Elnur Abbos o'gli</i> QASHQADARYO VILOYATIDA AYOLLAR BANDLIGI VA YENGIL SANOAT TARMOQLARINING IJTIMOIIY-IQTISODIY ROLI: TARIXIY TAHLIL VA NATIJALAR	81-85

<i>Jumayeva Shohida Choriyevna</i> SURXONDARYO VILOYATIDA CHORVACHILIK SOHASIDA MUTAXASSISLAR TAYYORLASH JARAYONIDAGI TARKIBIY O'ZGARISHLAR	86-90
<i>Azatov Allayar</i> RIVOJLANGAN O'RTA ASRLAR YOZMA MANBALARIDA QUYI AMUDARYO HAVZASI VA "XORAZM DENGIZI" TO'G'RISIDAGI MA'LUMOTLAR	91-99
<i>Ro'ziyeva Mashxura Abdimuminovna</i> LO'LILARDA O'ZLIKNI ANGLASHNING ZAMONAVIY JIHATLARI	100-105
<i>Orunbayev Asli</i> IKKINCHI MASHRUTIYAT JARAYONIDA JÖN TURKLAR HARAKATI VA RESPUBLIKA G'OYALARINING SHAKLLANISHI	106-113
<i>Matyaqbov Toyirjon Sultanbayevich</i> XORAZM VOHASI NEOLIT DAVRI O'RTA BOSQICHI KULOLCHILIGI XUSUSIDA BA'ZI MULOHAZALAR	114-116

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Doniyorova Shaxnoza Doniyorovna, Abduljalilov Xojiakbar Abduljalil o'g'li</i> O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA XUSUSIY SEKTORNING O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	117-122
<i>Bazarova Gulnora Gulamovna</i> O'ZBEKISTON IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISHIDA SHANXAY HAMKORLIK TASHKILOTI.(UMUMIY MAQSADLAR YO'LIDAGI RIVOJLANISH).....	123-127
<i>Yadiyarova Shahnoza</i> THE ROLE OF THE MARKETING SYSTEM IN INCREASING THE COMPETITIVENESS OF LOCAL ENTERPRISES	128-135
<i>Нурмуродов Камолитдин Пирмаматович</i> НАУЧНЫЕ ВЗГЛЯДЫ К ПОНЯТИЮ ФИНАНСОВЫЕ РЕСУРСЫ	136-141
<i>Mamatqulova Muxlisa Mamirjanovna</i> O'RMON XO'JALIGINI MOLIYALASHTIRISHNING BYUDJET VA BYUDJETDAN TASHQARI MANBALAR HISOBIGA MOLIYALASHTIRILISHI	142-146
<i>Olimjonova Sexriyo Muzaffar qizi</i> TURIZM INDUSTRIYASI VA MEHMONDO'STLIK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHDA MAHALLIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH	147-150
<i>Anvarova Muhsinakhon Otabek kizi</i> THE ROLE OF BIOSPHERE RESERVES AND NATIONAL PARKS IN TOURISM	151-154

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Yusupova Ranoxon Tolibjonovna</i> TECHNICAL DEVELOPMENT AS AN ETHICAL-STRATEGIC RESOURCE	155-158
<i>Adilov Zafar Yunusovich</i> MAHMUD AZ-ZAMAXSHARIYNING INSON KAMOLATI HAQIDAGI FALSAFIY QARASHLARI	159-165

<i>Xo'janova Tamara Jo'raevna</i> YANGI DAVR VA HOZIRGI ZAMON FALSAFASIDA AXBOROT URUSHLARINI O'RGANISHNING PARADIGMALARI	166-170
<i>Narziyev Zubaydillo Ibodilloevich</i> AZIZIDDIN NASAFIYNING "ZUBDAT UL - HAQOYIQ" ASARI TASAVVUF FALSAFASIGA OID MUHIM MANBA	171-175
<i>Axmedova Dilrabo Sa'dullayevna</i> YOSHLARDA MA'NAVIY VA AXLOQIY QIYMATLAR: AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY O'RTASIDAGI TENGSIZLIKLAR VA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	176-179
<i>Murtozayev Shahobiddin Baxriddinovich</i> UMAR SUXRAVARDIYNING "AVORIF UL-MAORIF" ASARINING IJTIMOIY-AXLOQIY TAHLILI	180-185
<i>Shamsutdinova Nigina Karimovna</i> ABU ALI IBN SINO IRFONiy QARASHLARI: «TA'BIRI MANZIL» ASARI MISOLIDA	186-190
<i>Pardayeva Marhabo Davlatovna</i> "ODAMIYLIK" TUSHUNCHASINING ZAMONAVIY KONTEKSTDA TRANSFORMATSIYASI	191-197
<i>Aripova Zulfiyaxon Solijonovna</i> SHARQ FALSAFASIDA IJTIMOIY ADOLAT TAMOYILLARI: FOROBIYNING FALSAFIY MEROSI MISOLIDA	198-203
<i>Muxtorova Tutixon</i> ZAMONAVIY DUNYODA YOSHLARNING MA'NAVIY-RUHIY BARQARORLIGINI SHAKLLANTIRISHNING FALSAFIY MASALALARI	204-211
<i>Xakimov Abdulboqi</i> YOSHLARDA MANTIQUIY VA TANQIDIY FIKRLASH QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISHDA FALSAFANING AHAMIYATI	212-216
<i>Sardorbek Jabbarov Buron o'g'li, Mirzakhmedov Abdurashid Mamasidiqovich</i> ISTE'MOLCHILIK JAMIYATIDA AHOLINING ISTE'MOL ME'YORI	217-224
<i>Taniqulov Jonibek Ashirkulovich</i> TA'LIM MADANIYATI VA UNING FALSAFIY FUNDAMENTLARI: KONSEPTUAL YONDASHUVLAR, GNOSEOLOGIK ILDIZLAR VA AKSIOLOGIK TAHLIL	225-229
<i>Бердалиева Севара Дамировна</i> СПОСОБЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТРУДОВ АЛЛАМА ЮСУФА ХОСА ХАДЖИБА В РЕШЕНИИ СОВРЕМЕННЫХ ЭТИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ	230-234
<i>Хушбоков Ойбек Уралович</i> СОВРЕМЕННАЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОНЦЕПТОСФЕРА УЧИТЕЛЯ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ	235-239
<i>Fayziyev Xurshid Jumayevich</i> VOLTER DAVRIDA FRANSIYADA MA'NAVIY MIHITNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	240-244
<i>Muxiddinova Hakimaxon G'ulomovna</i> EKOLOGIK TAFAKKUR VA YASHIL IQTISODIYOT – UCHINCHI RENESSANSNING YANGI FALSAFIY PARADIGMASI SIFATIDA	245-250

<i>Zokirov Mirzo</i> MAMLAKATLARNING TANAZZUL VA TARAQQIYOTINI BELGILOVCHI IJTIMOIY-FALSAFIY OMILLAR	251-255
--	---------

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Jo'rayev Nabi Narziyevich</i> O'ZBEK MILLIY LINGVOMADANIYATINING QADIMIYLIK VA ZAMONAVIYLIK ASOSLARI	256-262
<i>Eshtuhtarova Bibigul Bektoshevna</i> PRAGMATICS OF GENDERED COMMUNICATION IN ENGLISH	263-267
<i>Zaripova Matluba Kulfidinovna</i> GRAMMATICAL MEANS OF EXPRESSING PEJORATION IN UZBEK AND RUSSIAN	268-271
<i>Sayipova Dilobar Raximovna</i> ADABIYOT FANIGA OID KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA MUSTAQIL TA'LIM TOPSHIRIQLARINING AHAMIYATI	272-275
<i>Soibova Gulchiroy Bakhtiyorjon qizi</i> TRANSLATION ISSUES IN THE GENERAL AND SPECIFIC OCCURRENCE OF THE HORSE IN ENGLISH AND UZBEK CULTURES	276-281
<i>Zokirova Shaxzoda Nodirjon qizi</i> TELEVISION AS A RHETORICAL ARENA: THE MANIFESTATION OF CLASSICAL RHETORICAL CANONS IN MODERN TV GENRES	282-288
<i>Abdujalilova Ruxshona Abdug'afforzoda</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA KRIMINALINGVISTIK BIRLIKLARINING SHAKLLANISHINING GRAMMATIK XUSUSIYATLARI	289-293
<i>Abduraximova Feruza Boxadirovna</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA OT YASOVCHI QO'SHIMCHALARINING QIYOSIY TAHLILI	294-300
<i>Jalolova Feruza Normurodovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK XALQ ERTAKLARINING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI	301-305
<i>Ahrorova Nigina Anvarovna</i> MIFOLOGIK TASAVVURLAR MUAYYAN VOQELIK MOHIYATI	306-309
<i>Razikov Baxtiyor Kosimovich</i> MEMLAR TILIDAGI NEOLOGIZM: QOIDABUZARLIKMI YOKI INNOVATSIYAMI? O'ZBEK RAQAMLI DISKURSI MISOLIDA	310-314
<i>Kutbiddinova Nazokatkhon Dovudkhon qizi</i> GENDER-BASED DIFFERENCES IN THE USE OF PHRASEOLOGISMS IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	315-319
<i>Nazarova Sabrina Zafarjon qizi</i> YOZMA NUTQDAGI GRAMMATIK BUZILISHLAR: AGRAMMATIK DISGRAFIYANING LINGVISTIK VA NEYROPSIXOLOGIK ASOSLARI	320-323
<i>Ёлдашалиева Мадина Зиёджон кызы</i> ЖЕНСКОЕ СЧАСТЬЕ КАК ПРИНЯТИЕ ЛЮБВИ И ЗАЩИТЫ В ПОВЕСТИ ЧИНГИЗА АЙТМАТОВА «ТОПОЛЁК МОЙ В КРАСНОЙ КОСЫНКЕ»	324-326

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Salimova Diyoraxon Baxtiyorjon qizi</i> HAVO TRANSPORTIDA TASHUVCHI JAVOBGARLIGINING NAZARIY DOKTRINASI	327-333
<i>Abdullayev Rustam Kaxramanovich</i> JINOYATLARNI TERGOV QILISHDA RAQAMLI DAKTILOSKOPIYANING IMKONIYATLARI	334-339
<i>Давронов Атобек Равшанович</i> ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК ВСПОМОГАТЕЛЬНЫЙ СУБЪЕКТ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА: ДОКТРИНАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ	340-349
<i>Eshturdiyeva Farangiz Baxodir qizi</i> O'ZBEKISTONDA HUQUQ IJODKORLIGI SIYOSATI: STRATEGIK PRINSIPLAR VA ULARGA YANGICHA NAZARIY YONDASHUV	350-355
<i>Исламов Самандар Олимжон угли</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ КРИПТО-АКТИВОВ В СТРАНАХ СНГ: АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ	356-363
<i>Uteniyazov Keulimjay Kuanyshbayevich</i> AYBLOV TUSHUNCHASI, TURLARI VA UNING JINOYAT-PROTSESSUAL HUQUQ TIZIMIDAGI O'RNI	364-370
<i>Ikramov Abrorbek Kamoliddinovich</i> ASSOZ BOYISH NATIJASIDA VUJUDGA KELGAN MAJBURIYATLAR	371-375
<i>Muxitdinova Firuza, Saidakamal Mamasoliyev</i> ZAMONAVIY AXBOROT MAKONIDA INSON HUQUQLARINI HIMOYA QILISHNING XALQARO-HUQUQIY ASOSLARI	376-380
<i>Бахриддинова Бехруза Бахриддиновна</i> ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНЫХ ПОДХОДОВ К СОВРЕМЕННОМУ ПОНИМАНИЮ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА	381-388
<i>Axmedov Dilshod Baxramovich</i> MA'MURIY SUDLARDA PROKUROR ISHTIROKINI SAMARALI TA'MINLASHNING AMALIY MASALALARI	389-394
<i>Shodmonov Farrux Fayzullo o'g'li</i> DAVLAT BOSHQARUVIDA TRANSCHEGARAVIY SUVLARDAN FOYDALANISHNING SAMARALI TIZIMINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI	395-401
<i>Bozorov Ulug'bek</i> TEXNIKA YO'NALISHI OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TALABALARNI KASBIY-HUQUQIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MODELI	402-407
<i>Nurullayeva Djamilya Sayfiyevna</i> O'ZBEKISTONDA SPORT TASHKILOTLARINING HUQUQIY MAQOMI VA ULARNING MOLIVAVIY MUSTAQILLIGI	408-413
<i>Reymbayeva Guldaulet Kurbanbayevna</i> TURIZM XIZMATI SOHASIDA ISTE'MOLCHI HUQUQLARINI HUQUQIY TA'MINLASH MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI	414-420

<i>Shirinqulov Baxtiyor Iftixor o'g'li</i> MEHNATNI MUHOFAZA QILISH QOIDALARINI BUZISH JINOYATLARINI TERGOV QILISHDA KO'ZDAN KECHIRISH TERGOV HARAKATINI O'TKAZISHNING TAKTIK XUSUSIYATLARI	421-428
<i>Salomov Xumoyun</i> OMMAVIY-HUQUQIY MUNOSABATLARDA QONUNIYLIKNI TA'MINLASHDA PROKURATURA ORGANLARINING AHAMIYATI	429-433
<i>Kakhramonova Aziza</i> THE PRINCIPLE OF INTERNATIONAL LAW ENSURING THE RIGHT OF A CHILD TO LIFE, SURVIVAL AND DEVELOPMENT AND ITS ESSENCE	434-437
<i>Xoliqova Gavhar Ramazon qizi</i> XALQARO XUSUSIY HUQUQDA ALIMENT MAJBURIYATLARINI TARTIBGA SOLISHNING KOLLIZION MASALALARI	438-444
<i>Sharipov Firdavs Xolnazarovich</i> OLIY MAJLIS QONUNCHILIK PALATASINING QONUN IJODKORLIGI FAOLIYATIDA AYRIM YORDAMCHI TUZILMALARNING ISHTIROKI	445-450
<i>Nugmanov Nugman Abdullayevich, Nizomova Nastarin Vladimirovna</i> PARTICIPATION OF WOMEN IN SHAPING THE DIGITAL LEGAL SPACE	451-456
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Djamaldinova Shaxlo Obloberdiyevna</i> TIBBIYOT OLIYGOHI TALABALARINI EMOTSIONAL VA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHGA YO'NALTIRILGAN METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	457-462
<i>Nabiullin Rishat Xismatullovi, Raxmonov Azizbek Abdullajonovich</i> XORIJDA KORPORATIV SPORTNI RIVOJLANTIRISH VA O'ZBEKISTONDA XORIJ TAJRIBASINI JORIY ETISH	463-468
<i>Xudayberganov Otabek Erkinovich</i> BASKETBOL VOSITALARI VA MUAMMOLI O'QITISH USULLARI YORDAMIDA JISMONIY MADANIYAT FAKULTET TALABALARINING KASBIY KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH	469-474
<i>Nishonova Dilafruz</i> O'QUVCHILARDA IQTISODIY MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI	475-480
<i>Davletyarova Laylo Baxodirovna</i> YENGIL ATLETIKADA TRENERLIK FALSAFASINI RIVOJLANISHI	481-486
<i>Madrahimov Alisher Maxammadibroximovich</i> O'RTA MAKTAB O'QUVCHILARI O'RTASIDA ZO'RAVONLIK PROFILAKTIKASINI YANADA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	487-493
<i>Шавилова Наталья Сергеевна</i> ПРИМЕНЕНИЕ ИГРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА: ВЛИЯНИЕ НА МОТИВАЦИЮ И КАЧЕСТВО ОБУЧЕНИЯ	494-500
<i>Nosirov Murod Zakirovich, Jonibekova Sevara Dilmurod qizi</i> FIZIK JARAYONLARNI KOMPYUTERDA MODELLASHTIRISH ORQALI TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH	501-508

<i>Mattiyeva Feruza Begmatdulabovna</i> ZAMONAVIY LINGVODIDAKTIK YONDASHUVLAR ASOSIDA TARJIMA DARSLARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH	509-515
<i>Qarshiboyeva Maftuna Komiljon qizi</i> RAQAMLI MUHITDA O'SMIR YOSHDAGI BOLALARNING ESTETIK EHTIYOJLARINING SHAKLLANISHI	516-519
<i>Usmonqulov Jo'rabek Erkin o'g'li, Kubayiva Sarvinoz Asrorbek qizi</i> TALABALARNING KASBIY MAHORATINI RIVOJLANTIRISHDA MUSTAQIL TA'LIMNING O'RNI VA AHAMIYATI	520-525
<i>Xayitova Dilovar Ismat qizi</i> STEAM INTEGRATSIYASI ORQALI AXBOROT-PROTSESSUAL TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHNING SAMARALI YO'LLARI	526-532
<i>Soliyeva Muqaddas Nurnazarovna</i> THE EFFECTIVENESS OF TASK-BASED LANGUAGE TEACHING (TBLT) IN UZBEK CLASSROOMS	533-537

Received: 15 September 2025

Accepted: 1 October 2025

Published: 10 October 2025

Article / Original Paper

PHILOSOPHICAL ISSUES OF SHAPING THE SPIRITUAL AND PSYCHOLOGICAL STABILITY OF YOUTH IN THE MODERN WORLD

Mukhtarova Tutikhon

Tashkent State Technical University

Associate Professor of the Department of "Philosophy and National Idea"

Abstract. In the 21st century, globalization and the rapid development of digital technologies significantly influence all spheres of human life. At the same time, the risk of extremist, radical, and harmful ideologies affecting young people is increasing. This article examines the necessity of developing ideological immunity among youth, highlighting its social, philosophical, and psychological foundations. Special attention is given to the impact of mass culture, religious fanaticism, vandalism, and information attacks on young people's worldview. The experience of Uzbekistan is presented as an example of effective mechanisms to strengthen ideological immunity through the promotion of national culture, reading marathons, theater and music festivals, and competitions for young creators. The article also emphasizes the importance of conveying the true essence of religious values, fostering critical and aesthetic thinking, and forming a stable worldview within society.

Keywords: globalization, ideological immunity, youth education, mass culture, religious fanaticism, vandalism, information attacks, national culture, critical thinking, Uzbekistan experience.

ZAMONAVIY DUNYODA YOSHLARNING MA'NAVIY-RUHIY BARQARORLIGINI SHAKLLANTIRISHNING FALSAFIY MASALALARI

Muxtorova Tutixon

Toshkent davlat texnika universiteti

"Falsafa va milliy g'oya" kafedrası dotsenti

Annotatsiya. XXI asrda globallashuv jarayonlari va raqamli texnologiyalarning tez rivojlanishi insoniyat hayotining barcha sohalariga keng ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, yosh avlod ongiga turli ekstremistik, radikal va zararli g'oyalar kirib borishi xavfi ortmoqda. Mazkur maqolada yoshlarning mafkuraviy immunitetini shakllantirish zarurati, uning ijtimoiy, falsafiy va psixologik asoslari tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor "ommaviy madaniyat"ning zararli oqimlari, diniy mutaassiblik, vandalizm va axborot xurujlari kabi xavf omillarining yoshlar dunyoqarashiga ta'siriga qaratilgan. O'zbekiston tajribasi, jumladan milliy madaniyatni rivojlantirish, kitobxonlik marafonlari, teatr va musiqa festivallari, yosh ijodkorlar ko'rik-tanlovlari orqali mafkuraviy immunitetni mustahkamlashning samarali mexanizmlari misol sifatida keltiriladi. Maqola shuningdek diniy qadriyatlarning asl mohiyatini yoshlar ongiga yetkazish, tanqidiy-estetik fikrlashni rivojlantirish va jamiyatda barqaror dunyoqarashni shakllantirishning ahamiyatini yoritadi.

Kalit so'zlar: globallashuv, mafkuraviy immunitet, yoshlar tarbiyasi, ommaviy madaniyat, diniy mutaassiblik, vandalizm, axborot xurujlari, milliy madaniyat, tanqidiy tafakkur, O'zbekiston tajribasi.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I10Y2025N35>

Kirish. XXI asr insoniyat tarixida globallashuv jarayonlarining eng shiddatli bosqichiga to'g'ri keldi. Bugungi kunda inson faoliyatining deyarli barcha jabhalarini raqamli texnologiyalar, internet va sun'iy intellekt asosida shakllanayotgan yangi kommunikatsiya vositalarisiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Axborot oqimlari cheksiz tezlikda dunyo bo'ylab tarqalmoqda, g'oyalar, qadriyatlar va madaniy ko'rinishlar bir hududdan boshqasiga

soniyalarda yetib bormoqda. Bu esa o'z-o'zidan ijtimoiy hayotda ulkan o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Bir qarashda, bunday jarayon insoniyat uchun mislsiz imkoniyatlar eshigini ochayotgandek tuyuladi. Chunki global axborot makoni ilm-fan, ta'lim, madaniyat va iqtisodiyotda yangiliklarni tez sur'atlarda ommalashtirish, xalqlar o'rtasida hamkorlikni kengaytirish, insoniyat taraqqiyotini jadallashtirish imkonini bermoqda[1].

Ammo ushbu jarayonning ikkinchi, salbiy tomoni ham mavjud bo'lib, aynan shu jihat jamiyat taraqqiyoti uchun xavfli oqibatlar keltirib chiqarishi mumkin. Mafkuraviy bo'shliqdan foydalanayotgan turli ekstremistik oqimlar, radikal kuchlar va zararli mafkuraviy markazlar yoshlar ongiga o'z g'oyalari singdirishga intilmoqda. Ularning maqsadi – yoshlarning dunyoqarashini o'zgartirish, milliy qadriyatlardan uzoqlashtirish, ularni begona maqsadlarga xizmat qildirishdir. Mafkuraviy bo'shliqning eng katta xavfi shundaki, u jamiyatning eng faol va ijodkor qatlami – yoshlarni o'z ta'siriga tezda tortadi. Chunki aynan yosh avlod shaxsiy e'tiqodi, dunyoqarashi, hayotiy pozitsiyasi va ijtimoiy qarashlarini shakllantirish bosqichida bo'ladi. Shu sababli ular turli tashqi ta'sirlarga ochiq va ta'sirchan bo'lishadi. Bu holat natijasida yoshlarning dunyoqarashida muvozanat buzilishi, milliy o'zlikdan uzoqlashishi, tarixiy merosga befarqlashuvi va begona g'oyalarga ko'r-ko'rona ergashib qolishi xavfi yuzaga keladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Globallashuv jarayonlarining juda jadal holatda ilgarilashi yoshlarning ongida mustahkam mafkuraviy immunitet shakllantirish zaruratini yuzaga keltiradi. Mafkuraviy immunitet – bu shaxsning ruhiy va ma'naviy mustahkamligi, uning turli zararli oqimlar va yot mafkuralar ta'siriga tushib qolmaslik qobiliyatidir. Ijtimoiy-falsafiy nuqtai nazardan qaralganda, mafkuraviy immunitet insonning mustaqil va tanqidiy tafakkur qilish qobiliyatiga, milliy qadriyatlarga sodiqligiga, universal insoniy me'yorlarni anglash va ularga amal qilishga asoslangan barqaror dunyoqarashini anglatadi[2].

Mafkuraviy immunitetning ahamiyatini oshiruvchi omillardan biri shundaki, zamonaviy globallashuv sharoitida yoshlarning ongiga bir vaqtning o'zida turlicha, ko'pincha qarama-qarshi g'oyalar ta'sir qilmoqda. Masalan, diniy qadriyatlarni noto'g'ri talqin etishga asoslangan aqidaparastlik va mutaassiblik oqimlari diniy erkinlik va bag'rikenglik tamoyillariga zid ravishda radikal qarashlarni yoymoqda. "Ommaviy madaniyat"ning ayrim ko'rinishlari esa yoshlar ongida iste'molchilik, individualizm, ma'naviy befarqlik va yengil-yelpi hayot tarzini targ'ib qilmoqda. Bundan tashqari, vandalizm, giyohvandlik, kiberjinoyatchilik, axborot makonidagi manipulyativ ta'sirlar ham yoshlar dunyoqarashi va ruhiy-ma'naviy barkamolligini izdan chiqaruvchi xavf omillari sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu bois bugungi kunda yoshlarning mafkuraviy immunitetini shakllantirish masalasi nafaqat pedagogik va tarbiyaviy, balki ijtimoiy-falsafiy, madaniy va siyosiy jihatdan ham dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi[3]. Chunki mafkuraviy immunitet yoshlarni yot va zararli g'oyalarga qarshi barqaror turishga, milliy qadriyatlar va ma'naviy merosni ongli ravishda anglashga, ijtimoiy jarayonlarda faol va mas'uliyatli ishtirok etishga undaydi. Natijada, jamiyatning barqaror taraqqiyoti uchun zarur bo'lgan sog'lom dunyoqarash va mustaqil fikrlashga ega avlod shakllanadi. Shunday qilib, yoshlarning mafkuraviy immunitetini mustahkamlash dolzarb masala sifatida alohida tahlilni talab etadi. Bu jarayonda diniy aqidaparastlik va mutaassiblik, "ommaviy madaniyat" tahdidi, vandalizm, giyohvandlik, axborot xurujlari kabi illatlarning mohiyatini ochib berish hamda ularning oldini olishning falsafiy va amaliy asoslarini ishlab chiqish muhim ilmiy va amaliy vazifadir. Zero, din insoniyat tarixida eng ulug' ma'naviy va ma'rifiy kuchlardan biri sifatida shakllanib, odamlarni ezgulik, poklik, mehr-oqibat, totuvlik va

adolat sari yetaklab kelgan bo'lsa-da, uni noto'g'ri talqin qilish yoki aqidaparastlik ruhida targ'ib etish jamiyat barqarorligiga xavf tug'dirishi mumkin. Shu bois, diniy qadriyatlarning asl mohiyatini yoshlar ongiga to'g'ri singdirish ularni yot g'oyalardan asrashning eng samarali yo'llaridan biri hisoblanadi.

Qur'oni karim va Hadisi shariflarda insonni ilm olishga, adolatli bo'lishga, halollikka, saxovatga, bir-birini hurmat qilishga, jamiyatda tinchlikni mustahkamlashga undovchi o'gitlar ko'plab uchraydi. Masalan, Payg'ambarimiz Muhammad (s.a.v.)ning "Ilm olish har bir musulmon erkak va ayol uchun farzdir" degan hadisi islomda ilmga bo'lgan yuksak e'tiborni ko'rsatadi. Shuningdek, Qur'onda "Din haqida majburlash yo'q" ("Baqara" surasi, 256-oyat) degan oyat mavjud bo'lib, u inson erkinligi va bag'rikenglik g'oyasini ilgari suradi. Demak, asl diniy qadriyatlar insonni ma'naviy barkamollikka chorlaydi, ularni ezgu g'oyalarga yo'naltiradi va jamiyatda tinchlik va totuvlikni ta'minlaydi[4].

Biroq tarixiy tajriba shuni ko'rsatadiki, diniy aqidaparastlik va mutaassiblik asl diniy qadriyatlarning buzib talqin qilinishi natijasida yuzaga keladi. Aqidaparastlik diniy aqidalarni tor doirada, biryoqlama tushunish va uni mutlaqlashtirish orqali namoyon bo'ladi. Mutaassiblik esa diniy aqidalarni boshqacha fikrlaydiganlarga nisbatan nafrat, agressiya va zo'ravonlik vositasiga aylantiradi. Bu hodisalar diniy mohiyatni emas, balki ularning soxta talqinini aks ettiradi. Tarixda buni ko'rsatib beruvchi ko'plab misollar mavjud. Masalan, o'rta asrlarda Yevropada inkvizitsiya sudlari diniy aqidalarni noto'g'ri talqin qilib, ilm-fan rivojiga to'sqinlik qildi, minglab begunoh olim va ziyolilar qatl etildi. Sharq mamlakatlarida esa mazhabiy urushlar va firqachilik oqibatida ko'plab musulmon xalqlar o'zaro nizolarga duch keldi. Aslida esa bu mojarolar din mohiyatidan emas, balki uni noto'g'ri tushunish, siyosiy manfaatlarga xizmat qildirish oqibatida yuzaga kelgan.

Bugungi kunda ham diniy mutaassiblik global tahdid sifatida namoyon bo'lmoqda. Turli ekstremistik oqimlar yoshlarni diniy shiorlar ortiga yashirinib, o'z ta'siriga tortishga urinmoqda. Ular internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali diniy matnlarni buzib talqin qiladi, yoshlarni "jannat va'da qiluvchi" radikal harakatlarga jalb etishga intiladi[5]. Misol uchun, ayrim terroristik tashkilotlar diniy ramzlar va shiorlardan foydalanib, aslida siyosiy va geosiyosiy maqsadlarni ko'zlaydi. Bu jarayonning eng xavfli tomoni shundaki, diniy bilimlari yuzaki bo'lgan yoshlar bunday da'vatlarga tezda aldanib qolishlari mumkin. Natijada ular o'z oilasidan, jamiyatdan ajralib, radikal oqimlarning quroliga aylanadi. Bu esa nafaqat ularning shaxsiy hayotini izdan chiqaradi, balki butun jamiyat xavfsizligini jiddiy xavf ostiga qo'yadi. Shuni alohida ta'kidlash kerakki, dinning asl mohiyatini anglash – bu diniy matnlarni chuqur va kontekstual o'rganishni, tarixiy va falsafiy tafsirlarni bilishni, diniy aqidalarni insonparvarlik, bag'rikenglik va adolat tamoyillari asosida talqin qilishni anglatadi. Masalan, Imom Buxoriy, Imom Termiziy, Imom Moturidiy kabi allomalar diniy manbalarni chuqur ilmiy tahlil qilib, ularni insoniyatni tinchlik va totuvlikka chorlaydigan yo'nalishda talqin qilganlar. Ulug' mutafakkir Abu Nasr Forobiy esa din va falsafani uyg'unlashtirishga intilib, jamiyatning ma'naviy asoslarini ilm, axloq va adolat tamoyillari bilan bog'lab sharhlagan. Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, diniy mutaassiblikning ildizi ko'pincha bilim yetishmasligiga borib taqaladi. Masalan, rivojlangan demokratik jamiyatlarda aholining diniy savodxonligi yuqori bo'lsa, diniy mutaassiblik va ekstremistik oqimlarning ta'siri ancha past bo'ladi. Aksincha, iqtisodiy nochorlik, ishsizlik, ma'naviy bo'shliq hukm surayotgan hududlarda esa yoshlar bunday

oqimlarga tezda qo'shilib ketadi. Bu esa diniy mutaassiblikni nafaqat ma'naviy, balki ijtimoiy-iqtisodiy muammo sifatida ham baholash lozimligini ko'rsatadi.

Shunday qilib, diniy mutaassiblikka qarshi kurashning asosiy yo'li – yoshlarni haqiqiy diniy qadriyatlarning insonparvarlik mohiyatidan boxabar qilish, ularni chuqur diniy va dunyoviy bilimlar bilan qurollantirish, tanqidiy tafakkurni rivojlantirish va milliy-diniy merosni to'g'ri anglash madaniyatini shakllantirishdir. Shuningdek, jamiyatda ijtimoiy adolat, ma'naviy muhit va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash ham radikalizm ildizlarini quritishda muhim ahamiyatga ega. Din asl mohiyatida insonni ezgulik, adolat va totuvlik sari yetaklasa-da, uning noto'g'ri talqini ijtimoiy beqarorlik va zo'ravonlikka olib kelishi mumkin. Demak, yoshlar ongida mafkuraviy immunitet shakllantirishda dinning asl insonparvarlik mohiyatini chuqur anglatish zamonaviy jamiyatning eng muhim vazifalaridan biridir.

Muhokama. Bugungi globallashuv davrida axborot oqimlari keskin tezlashib, inson ongiga turli xil madaniy mahsulotlar tobora chuqurroq kirib bormoqda. Shunday sharoitda yoshlar ongiga kuchli ta'sir ko'rsatayotgan eng xavfli illatlardan biri bu – “ommaviy madaniyat”dir. Aslida, madaniyat insoniyat tafakkuri va ijodiy salohiyatining mahsuli bo'lib, asrlar davomida shakllangan estetik, ma'naviy va ijtimoiy qadriyatlarni o'zida mujassam etadi. U millatning o'zligini, ruhiy qiyofasini va ijtimoiy ongini belgilovchi muhim omil hisoblanadi. Ammo “ommaviy madaniyat” fenomeni bu tushunchaning asl mohiyatidan keskin farq qiladi. Ommaviy madaniyat, avvalo, tijorat manfaatlariga asoslangan bo'lib, keng ommaning qisqa muddatli zavq olish ehtiyojini qondirishni maqsad qiladi. Shu bois u inson tafakkurini yuksaltirish, axloqiy barkamollikka yetaklash emas, balki ko'proq iste'molchilik, ko'ngilochar va hayotdan faqat tezkor huzur olish kabi illatlarga undaydi. Bu madaniyat turida inson shaxs sifatida emas, balki “iste'molchi” sifatida ko'riladi. Shu jihatdan, ommaviy madaniyat aslida “iste'mol jamiyati”ning mafkuraviy poydevoriga aylanib bormoqda. G'arb faylasuflari T. Adorno va M. Horkxaymer “Madaniyat industriyasi” konsepsiyasida ommaviy madaniyatni chuqur tahlil qilib, uni insonlarni ongli ravishda boshqarish vositasi sifatida izohlaydilar. Ularning fikricha, ommaviy madaniyat jamiyatni mustaqil fikrlashdan mahrum qiladi, odamlarni passiv va manipulyatsiyaga ochiq holatga keltiradi. Bu hodisa, aslida, zamonaviy “ruhiy mustamlakachilik”ning bir ko'rinishidir: insonlar o'zlari sezmaganda reklama, shou-biznes, shou-programmalar va virtual o'yinlar orqali shakllantirilayotgan qadriyatlarga bo'ysunadilar[6].

Psixologik nuqtai nazardan qaraganda ham, ommaviy madaniyat yoshlarning tabiiy qiziqishlari va ehtiroslarini o'ziga tortib, ularni yuzaki va tezkor zavqlanishga o'rgatadi. Masalan, bugungi yoshlar orasida mashhurlikka erishishning asosiy mezon sifatida bilim, ma'naviyat yoki ijtimoiy faoliyat emas, balki “layklar” soni, “trendlarga chiqish” yoki qisqa videolarda mashhurlikka erishish omil bo'lib qolmoqda. Natijada, “ma'naviy yetuklik” emas, balki “virtual mashhurlik” qadriyat sifatida shakllanmoqda. Bu esa yoshlarning ongini bo'shatadi, ularda chuqur fikrlash va intellektual rivojlanish jarayonini izdan chiqaradi. Tarixiy qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, madaniyatning bu ko'rinishi faqat bugungi davrga xos emas. Masalan, qadimgi Rim imperiyasida ham xalqning siyosiy hayotga aralashuvini cheklash uchun “panem et circenses” – “non va tomosha” siyosati qo'llanilgan. Tomosha va o'yinlar orqali xalqning diqqatini chalg'itish, ularni muhim ijtimoiy masalalardan uzoqlashtirish qadimdan hukmron kuchlar qo'llagan usullardan biri bo'lgan. Zamonaviy ommaviy madaniyat ham, aslida,

mazmunan shunga yaqin mexanizm bo'lib, yoshlarni jamiyat hayotidan emas, balki faqat ermakdan iborat yashash tarziga undaydi.

Ommaviy madaniyatning zararli ta'sirini hayotiy misollar orqali ham ko'rish mumkin. Masalan, ayrim yoshlar mashhur san'atkor yoki bloggerlar ta'sirida ularga taqlid qilib, o'z hayotiy maqsadlarini unutib qo'yadi. Ularning ongida ilm, mehnat, sabr-toqat emas, balki "tez boyish", "tez mashhurlikka erishish" kabi qisqa muddatli va zararli illyuziyalar shakllanadi. Natijada, yoshlarning mehnatsevarlik, vatanparvarlik va bilimga chanqoqlik kabi qadriyatlari so'nib boradi. Ommaviy madaniyatning yana bir xavfli jihati – u milliy o'zlikni zaiflashtirishidir. Milliy adabiyot, teatr, musiqa va an'anaviy san'at namunalari ko'plab yoshlar uchun ikkinchi darajali bo'lib qolmoqda. Masalan, ayrim yoshlar milliy maqom san'atidan ko'ra, xorijiy estrada qo'shiqlariga qiziqadi, xalq ertaklari o'rniga zo'ravonlik va sehr-jodu bilan to'la kompyuter o'yinlarini afzal ko'radi. Bu jarayon asta-sekin milliy identitetning yemirilishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli, yoshlarni ommaviy madaniyatning salbiy oqibatlaridan himoya qilish – nafaqat madaniy, balki ijtimoiy-falsafiy vazifa hamdir. Bu borada bir tomondan milliy madaniyatni rivojlantirish, ikkinchi tomondan esa yoshlarning estetik didini tarbiyalash zarur. San'atning haqiqiy durdonalari bilan yoshlarni tanishtirish, kitobxonlikni targ'ib qilish, milliy musiqa va teatrni keng ommalashtirish, yosh ijodkorlarni qo'llab-quvvatlash ana shu tahdidga qarshi samarali immunitet bo'la oladi[8].

Natijalar. O'zbekiston tajribasida bu yo'nalishda qator amaliy ishlanmalar mavjud. Xususan, kitobxonlik marafonlari, milliy kuy-qo'shiqlar festivallari, teatr haftaliklari, yosh ijodkorlar ko'rik-tanlovlari yoshlarni nafaqat ommaviy madaniyatning zararli oqimlaridan himoya qiladi, balki ularda ijodkorlik, mustaqil fikrlash va milliy g'ururni ham yuksaltiradi. Xulosa qilib aytganda, "ommaviy madaniyat" tahdidi oddiy ko'ngilochar muammo emas, balki falsafiy, psixologik va ijtimoiy masala sifatida jamiyat oldida turibdi. U yoshlarning tafakkurini susaytiradi, milliy o'zlikni zaiflashtiradi va jamiyatni iste'molchilik ruhiga bo'ysundiradi. Shu bois, yoshlarning ma'naviy immunitetini mustahkamlash uchun milliy madaniyatni targ'ib qilish, ularni chuqur mazmunli san'at bilan tanishtirish va tanqidiy-estetik qarashni shakllantirish bugungi kunning eng muhim vazifalaridan biridir.

Bizni tashvishga soladigan yana bir illat vandalizmning ham yoyilishi yoshlar dunyoqarashi uchun haqiqiy tahdiddir. Vandalizm – bu shunchaki jismoniy mulkka zarar yetkazish emas; u ijtimoiy munozaralarning, ma'naviy ajralishning va identitet krizis natijasida yuzaga keladigan simptomdir. Falsafiy nuqtai nazardan qaraganda, vandalizm ko'pincha jamiyatning legitimatsiyalashgan qadriyatlardan chetlanishi va shaxsiy ma'noni yo'qotishi bilan izohlanadi. Bu holatni tushuntirishda Emile Durkheimning «anomiya» tushunchasi foydali: tez o'zgarayotgan sharoitlarda an'anaviy me'yorlar zaiflashganda, insonlar oriyentatsiyasiz qoladi va bu holat ijtimoiy tartibga tahdid soluvchi xatti-harakatlarga (vandalizm kabi) olib keladi.

Ijtimoiy ildizlar jihatidan, vandalizm ko'pincha quyidagi omillar bilan bog'liq bo'ladi: iqtisodiy noqulaylik va ishsizlik, oilaviy bo'shliq yoki ota-ona e'tiborsizligi, maktab va mahalla institutlarining zaifligi, yoshlar uchun musobaqa va maqsadlar rostlanmaganligi. Shuningdek, shahar muhitining anonimligi, nazorat mexanizmlarining yetishmasligi, va hokimiyatga nisbatan norozilik kabi siyosiy omillar ham vandalist xatti-harakatlarni rag'batlantiradi. Zamonaviy urbanistik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, jamoaviy joylarda nazorat, ijtimoiy investitsiyalar va ijtimoiy infrastrukturani kuchaytirish vandallikning darajasini pasaytiradi.

Psixologik mexanizmlar ham muhim: guruh identifikatsiyasi (ingroup/outgroup), «anonimlik effekti» va guruh bosimi yoshlarni oddiy shaxsiy o'tkazib yuborilishi mumkin bo'lgan qilmishlarga undaydi. Masalan, stadionlarda yoki musobaqalarda yuzaga keladigan ommaviy vandalizm ko'pincha guruh o'zini «himoya qilish», «shaxsi sharafni tiklash» kabi noto'g'ri idealga bog'langan natijadir. Zamonaviy ijtimoiy media va «viral» madaniyat esa bunday xatti-harakatlarni ommalashtirib, ba'zan hatto mukofotlaydi (e'tibor, layklar). Vandalizmning jamiyatga zararlari ko'p qirrali. Dastlab, u moddiy zarar keltiradi – jamoat infratuzilmasini ta'mirlash uchun katta mablag' talab etiladi. Ikkinchidan, u jamoatning xavfsizlik hissini pasaytiradi: vandalizm ko'p hollarda jinoyat va bezorilikning boshlang'ich bosqichi sifatida qaraladi, ya'ni bir hududdagi kichik bezoriliklar keyinchalik ko'proq jiddiy jinoyatlarga qo'shila boshlaydi (taniqli «tasma effekti» teoriyalari). Uchinchi jihat – ma'naviy zarar: tarixiy obidalar yoki madaniy merosga zarar yetkazilganda, bu butun jamiyatning identitetiga zarba bo'ladi. Misol uchun, madaniy merosga qilingan hujumlar yoki diniy binolarga yetkazilgan zararlarni mahalliy hamjamiyatni chuqur ranjitadi va ijtimoiy nizo keltirib chiqaradi.

Buni oldini olish uchun siyosat va amaliyot doirasida bir qancha samarali choralar mavjud. Urban dizayn va «crime prevention through environmental design» (CPTED) prinsiplariga muvofiq shahar muhitini optimallashtirish, mahalliy jamoalar bilan faol ish olib borish, yoshlar uchun ijobiy alternativlarni yaratish (sport, san'at studiyalari, ko'ngillilik), hamda restorativ adliya (restorative justice) amaliyotlarini joriy qilish – bularning barchasi vandalizmga qarshi profilaktika mexanizmlari. Qattiq jazolar o'rniga konservatsion, qayta integratsiya yondashuvi ko'proq natija beradi: misol uchun, graffitini san'at loyihaga aylantirish, jamoaviy san'at platformalari orqali yoshlarni konstruktiv ifoda shakllariga yo'naltirish.

Axborot xurujlari – bugungi davrning eng murakkab va tez tarqaluvchi tahdidlaridan biridir. Falsafiy nuqtai nazardan olganda, axborot ham ijtimoiy haqiqatni shakllantirish unsuridir: ongimizdagi «haqiqiylik» tushunchasi ko'pincha media orqali kodlanadi. Shu sababli axborotning sifati va integriteti jamiyatning epistemik sog'lomligiga (bilish qobiliyatiga) bevosita ta'sir ko'rsatadi. Agar axborot makoni manipulyatsiyaga ochiq bo'lsa, jamiyat o'z ijtimoiy qarorlarini noto'g'ri asosiy xulosalarga tayangan holda qabul qiladi — bu esa siyosiy barqarorlik, sog'liq va iqtisodiy qarorlar uchun jiddiy xavf tug'diradi. Axborot xurujlari bir necha usullar orqali amalga oshiriladi: dezinformatsiya (yolg'on ma'lumot yaratish va tarqatish), misinformatsiya (noto'g'ri, ammo zarar niyatisiz tarqalgan ma'lumot), «deepfake» va manipulyativ vizual kontent, bot tarmoqlari va troll fabrikalari, maqsadli reklama va mikrosegmentatsiya orqali emosional rezonans yaratish. Bu usullar psixologik mexanizmlar — confirmation bias (o'ziga yoqadigan ma'lumotni qabul qilish), affective framing (emosional ta'sir), social proof (ular barchasi buni qilmoqda, demak bu to'g'ri) — orqali faoliyat ko'rsatadi.

Yoshlar ayniqsa zaif: ular online platformalarda juda faol, va ko'pincha axborot manbalarini tekshirish odatlariga ega emas. Platformalarning algoritmik logikasi ham «echo chamber» va «filter bubble» hosil qilib, odamlarni o'ziga o'xshash axborot to'plamiga yopishtiradi. Natijada radikal va manipulyativ g'oyalar tez tarqaladi: sog'liq masalalarida yolg'on davolashlar, siyosiy sohada feyk xabarlar, irqiy yoki diniy to'qnashuvlarni qizituvchi materiallar — barchasi jamiyatda zo'ravonlik va ijtimoiy polarizatsiyani kuchaytirishi mumkin.

Axborot xurujlarining real va keng qamrovli xavfi — bu jamiyatda ishonchning pasayishi. Agar fuqarolar rasmiy organlarga, media tarmoqlariga yoki axborot manbalariga

ishonishni yo'qotsa, ular siyosiy ishtirokdan qochadi yoki ekstremal qarorlarga yo'nala boshlaydi. Sog'liqni saqlash sohasida esa dezinformatsiya jamoat salomatligini bevosita xatarga qo'yadi (misol: vaksina qarshiligi kampaniyalari epidemiyalarni kuchaytiradi). Bunga qarshi samarali chora sifatida ko'p darajali yondashuv talab etiladi. Ta'lim tizimida media savodxonligini mustahkamlash, tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini yoshligidan rivojlantirish eng asosiy profilaktika chorasini hisoblanadi. Platformalarning o'zi ham mas'ul — algoritmlar shaffofligi, mexanizmlarining audit qilinishi, noto'g'ri kontentni aniqlash va cheklash (qattiq qoidalar asosida), hamda fakt-cheeking subyektlari bilan hamkorlik qilish zarur. Davlat va fuqarolik jamiyati hamkorligida tezkor javob (rapid response) guruhlarini tashkil etilishi mumkin: dezinformatsiyani aniqlash, tuzatish va keng auditoriyani xabardor qilish. Demokratik jamiyatlarda ochiqlik va mustaqil media mexanizmlari mustahkam bo'lsa, axborot xurujlariga qarshi immunitet ham kuchliroq bo'ladi. Aksincha, ijtimoiy ishonchi zaif, korrupsiyaga moyil yoki tengsizlik yuqori bo'lgan jamiyatlar uchun dezinformatsiya ko'proq samarali. Shu sababli axborot infrastrukturasi (mustaqil jurnalistika, media ta'limi, fuqarolik monitoringi)ni mustahkamlash davlat siyosatining ajralmas qismi bo'lishi kerak.

Xulosa. Yoshlarni yot g'oyalardan himoya qilish nafaqat ta'lim tizimi, balki jamiyatning barcha institutlari zimmasidagi umumiy vazifadir. Mafkuraviy immunitetni shakllantirish milliy qadriyatlarga asoslangan ta'lim-tarbiya, sog'lom axborot siyosati, oilaviy va jamoaviy tarbiya orqali amalga oshiriladi. Zero, ma'naviy jihatdan kuchli, tanqidiy fikrlash qobiliyatiga ega, milliy g'oya va qadriyatlarga sodiq yoshlar jamiyatning eng ishonchli tayanchi hisoblanadi. Globallashuv sharoitida milliy o'zlikni asrab qolish, "ommaviy madaniyat"ning salbiy oqibatlariga qarshi turish va ma'naviy barkamol avlodni tarbiyalash mamlakat taraqqiyoti va barqarorligining muhim kafolatidir.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Karimov S. S. Ma'naviy-ruhiy barqarorlik: falsafiy yondashuvlar // Falsafa va ijtimoiy fanlar. — 2023. — № 4. — B. 45–52.
2. Ismoilov I. I. Yoshlar va jamiyat: ma'naviyatning roli // Yoshlar ilmiy jurnali. — 2024. — № 2. — B. 30–35.
3. Qonuniy asoslar va yoshlarning ma'naviy-ruhiy rivojlanishi: monografiya / I. I. Ismoilov. — Toshkent: Fan, 2023. — 320 b.
4. Zamonaviy yoshlar falsafasi: o'quv qo'llanma / S. S. Karimov. — Toshkent: Akademnashr, 2022. — 180 b.
5. Jonmurod, S. (2025). The significance of Rumi's philosophy in shaping the spiritual stability of youth in the modern world. *Western European Studies Journal*, 2(1), 45–59. Retrieved from <https://westerneuropianstudies.com/index.php/2/article/download/2280/1569>
6. Tilenbaeva, G. (2021). The spiritual culture of the younger generation: A theoretical analysis. *E3S Web of Conferences*, 60, 08021. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/20216008021>
7. Shek, D. T. L. (2012). Spirituality as a positive youth development construct: A conceptual review. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 24(1), 1–8. <https://doi.org/10.1515/ijamh.2012.001>
8. Goulbourne, A. (2025). The need for a grounded faith: Philosophy as a framework for youth spiritual development. *Journal of Adventist Youth and Young Adult Ministry*, 3(1), Article 7. Retrieved from <https://digitalcommons.andrews.edu/jayyam/vol3/iss1/7/>

9. Veitas, V., & Weinbaum, D. (2015). Living cognitive society: A 'digital' world of views. arXiv. <https://arxiv.org/abs/1602.08388>
10. Karpouzis, K. (2024). Artificial intelligence in education: Ethical considerations and insights from ancient Greek philosophy. arXiv. <https://arxiv.org/abs/2409.15296>

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 10 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).